

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
ҰЛТТЫҚ БАНКІ
№ 16 Б А С П А С Ө З Р Е Л И З І
2008 жылғы 14 мамыр

Қаржы нарығындағы ахуал туралы

1. Инфляция.

Қазақстан Республикасы Статистика агенттігінің ресми деректері бойынша инфляция 2008 жылғы сәуірде 0,9% құрады (2007 жылғы сәуірде – 0,5%). Азық-түлік тауарларының бағасы 1,0% (0,7%), азық-түлікке жатпайтын тауарлар – 0,8% (0,5%), ақылы қызмет көрсету 0,7% (0,2%) өсті.

2008 жылғы сәуірде азық-түлік тауарлары нарығында бағаның ең көп өсуі нан өнімдеріне – 2,3%, оның ішінде бидай ұнына – 3,7%, макарон өнімдеріне – 3,3% болып тіркелді. Бұдан басқа, қант – 2,7%, күнбағыс майы – 1,2%, жемістер – 1,0% қымбаттады.

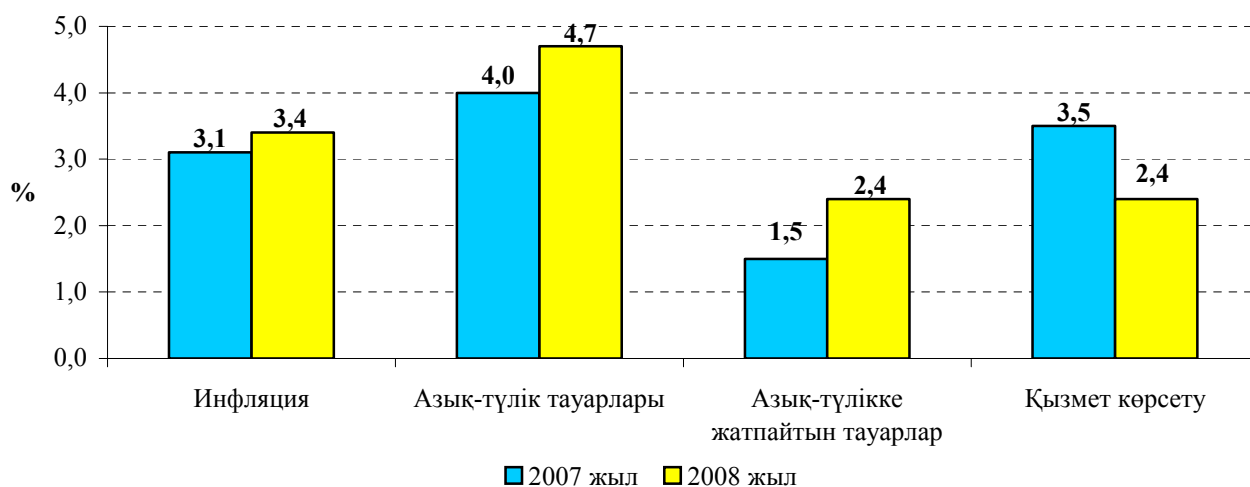
Азық-түлікке жатпайтын тауарлар тобында бензин бағасының - 3,0 %, жуғыш құралдар - 1,1%, киім және аяқ киім – 0,6% артуы байқалды.

Халыққа ақылы қызмет көрсету құрылымында баға және тарифтер теміржолмен жолаушы тасымалдау көлігі қызметіне 4,3%, медициналық қызмет көрсетуге 2,0% өсті. Тұрғын үй-коммуналдық шаруашылығының қызметі 0,5%, оның ішінде қоқысты жинау қызметі – 2,6%, газбен жабдықтау – 1,6%, тұрғын үйді ұстау қызметі – 1,5% қымбаттады.

2008 жылғы қаңтар-сәуірде инфляция 3,4% (2007 жылғы тиісті кезеңде – 3,1%) болды. Инфляцияның сақталуына азық-түлік тауарларының қымбаттауы себепші болып отыр, олар осы кезеңде негізінен жеміс-жидек және көкөністің 15,0%, сүт өнімдерінің 6,7%, нан өнімдерінің – 4,9%, сондай-ақ азық-түлікке жатпайтын тауарлардың 2,4% (1,5%) қымбаттауы есебінен 4,7% (4,0%) қымбаттады. Ақылы қызмет көрсету 2,4% (3,3%) қымбаттады (1-график).

1-график

2007 және 2008 жылдардың 1 тоқсанындағы инфляция және оның құрамдас бөліктері

2008 жылғы сәуірде инфляция жылдық көрсеткіште 19,1% (2007 жылғы желтоқсанда – 18,8%) болды.

2. Ақша агрегаттары.

2008 жылғы сәуірде Ұлттық Банктің таза ішкі активтерінің төмендеуіне ақша базасының 1 534,2 млрд. теңгеге дейін (жыл басынан бастап – 4,8% кеңейді) 2,8%-ға (немесе 44,7 млрд. теңге) тарылуы себепші болды.

Шектеулі ақша базасы, яғни екінші деңгейдегі банктердің Ұлттық Банктегі мерзімді депозиттерін есептегендегі ақша базасы 1 515,9 млрд. теңгеге дейін 1,4% -ға (жыл басынан бастап - 4,2% кеңейді) кеңейді.

2008 жылғы наурызда ақша массасы банк жүйесінің таза сыртқы активтерінің ұлғаюы салдарынан 4 815,2 млрд. теңгеге дейін 3,5%-ға ұлғайды. Жыл басынан бастап ақша массасы 4,0%-ға ұлғайды.

2008 жылғы наурызда айналыстағы қолма-қол ақша 696,4 млрд. теңгеге дейін 1,8%-ға өсті (жыл басынан бастап - 5,9% төмендеді), бұл ретте банк жүйесіндегі депозиттер 4 118,2 млрд. теңгеге дейін 3,8%-ға ұлғайды (жыл басынан бастап - 5,9% өсті). Айналыстағы қолма-қол ақшаның өсу қарқынымен салыстырғанда депозиттердің қарқындап өсуі ақша массасы құрылымында депозиттердің үлесінің 2008 жылғы ақпанда 85,3%-дан наурызда 85,5%-ға дейін өсуіне себепші болды.

Ақша базасының тарылуы кезінде наурыздағы ақша массасы көлемінің ұлғаюы ақша мультипликаторы мәнінің 2008 жылғы ақпанда 2,94-тен наурызда 3,05-ке дейін ұлғаюына себепші болды.

3. Валюта нарығы. 2008 жылғы сәуірде ішкі валюта нарығындағы ахуал тұрақты болып қалды.

Бір ай бойы теңгенің АҚШ долларына бағамы 1 доллар үшін 120,26–120,69 теңге диапазонында өзгерді. 2008 жылғы сәуірде теңге 0,26%-ға нығайды (жылдың басынан бастап теңге 0,07% әлсіреді) және айдың аяғында теңгенің биржалық бағамы доллар үшін 120,38 теңге болды.

Сәуірде Қазақстан Қор биржасындағы биржалық операциялар көлемі қосымша саудасаттықтардағы мәмілелерді ескере отырып наурызбен салыстырғанда 32,0% ұлғайды және 5,7 млрд. АҚШ долл. (жыл басынан бастап – 17,7 млрд. АҚШ долл.) болды. Биржадан тыс валюта нарығында операциялар көлемі 14,4%-ға азайды және 7,2 млрд. АҚШ долл. (жыл басынан бастап – 35,9 млрд. АҚШ долл.) болды.

4. Мемлекеттік бағалы қағаздар нарығы.

2008 жылғы сәуірде Қаржы министрлігінің мемлекеттік бағалы қағаздарын орналастыру жөнінде 3 аукцион өткізілді. Оларда сомасы 9 млрд. теңгеге 3-айлық МЕОКАМ, жалпы сомасы 32,5 млрд. теңге 7-жылдық МЕУКАМ (12,0 млрд. теңге) және 7-жылдық МУИКАМ (11,5 млрд. теңге) орналастырылды. 2008 жылдың басынан бастап Қаржы министрлігінің 128,1 млрд. теңге сомаға мемлекеттік бағалы қағаздары орналастырылды.

Орналастырылған бағалы қағаздар бойынша тиімді кірістілік инфляция деңгейінен МЕОКАМ бойынша – 8,94%, МЕУКАМ бойынша– 9,27%, МУИКАМ бойынша – 0,06% құрады.

Мемлекеттік бағалы қағаздарды өтеу 2008 жылғы сәуірде жүзеге асырылған жоқ. Нәтижесінде айналыстағы Қаржы министрлігінің бағалы қағаздарының көлемі 2008 жылғы сәуірдің аяғында өткен аймен салыстырғанда 3,1% ұлғайып (жыл басынан бастап - 12,8%) 576,7 млрд. теңге болды.

Ұлттық Банктің ноталары эмиссиясының көлемі 2008 жылғы сәуірде 2008 жылғы наурызбен салыстырғанда 159,6 млрд. теңгеге дейін 15,5% қысқарды. Ағымдағы жылдың басынан бастап ноталарды шығару 640,3 млрд. теңге болды.

Қысқа мерзімді ноталардың кірістілігі 2008 жылғы наурызда 6,19%-дан 2008 жылғы сәуірде 6,28%-ға дейін көтерілді.

Ұлттық Банктің ноталарын өтеу 2008 жылғы сәуірде мерзімінен бұрын сатып алуды қоса, сыйақы бойынша төлемдерді ескере отырып 191,5 млрд. теңге болды. 2008 жылғы сәуірдің аяғында айналыстағы ноталардың көлемі 2008 жылғы наурызбен салыстырғанда 10,6% азайып (жылдың басынан бастап -7,3% өсті) 245,6 млрд. теңге болды.

2008 жылғы сәуірде Ұлттық Банк 272,0 млн. теңге сомаға Қаржы министрлігінің мемлекеттік бағалы қағаздарын меншікті портфеліне сатып алуды жүзеге асырды (2008 жылдың өткен айларында осы операциялар жүргізілген жоқ).

5. Банкаралық ақша нарығы.

2008 жылғы сәуірде орналастырылған банкаралық депозиттердің жалпы көлемі 2008 жылғы наурызбен салыстырғанда 13,7% көтерілді (жыл басынан бері – 75,1%) және баламасы 7087,8 млрд. теңгені құрады.

Теңгемен орналастырылған банкаралық депозиттердің көлемі 405,2 млрд. теңгеге дейін 16,1% төмендеді (орналастырылған депозиттердің жалпы көлемінен 5,7%). Бұл ретте теңгемен орналастырылған банкаралық депозиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы сәуірде 5,17%-дан 5,98%-ға дейін көтерілді.

Ұлттық Банктің екінші деңгейдегі банктерден тартқан депозиттерінің көлемі наурызбен салыстырғанда сәуірде 43,9% дерлік (жыл басынан бері –8,6 есе) төмендеді және 201,4 млрд. теңге құрады.

2008 жылғы сәуірде доллармен орналастырылған депозиттердің көлемі 39,9 млрд. АҚШ долл. дейін 11,1% өсті (орналастырылған депозиттердің жалпы көлемінен 67,8%). Доллармен орналастырылған депозиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 3,04%-дан 2,57%-ға дейін төмендеді.

Еуромен орналастырылған депозиттердің көлемі 2008 жылғы сәуірде 9,6 млрд. еуроға дейін 27,9% көтерілді (орналастырылған депозиттердің жалпы көлемінен 25,7%). Еуромен орналастырылған депозиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 4,01%-дан 3,92%-ға дейін төмендеді.

Рубльмен депозиттер орналастыру көлемі шамалы болып отыр.

Тұтастай алғанда шетел валютасындағы банкаралық депозиттердің үлесі жоғары – орналастырылған депозиттердің жалпы көлемінен 94,3% болып отыр. Бұл ретте шетел валютасындағы депозиттердің негізгі бөлігі (92,0%) резидент емес банктерде орналастырылған.

6. Депозит нарығы.

Резиденттердің банк жүйесіндегі депозиттерінің жалпы көлемі 2008 жылғы ақпанмен салыстырғанда 2008 жылғы наурызда 4118,8 млрд. теңгеге дейін 3,8% артты (2007 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда 5,9 өсті). Заңды тұлғалардың депозиттері 2639 млрд. теңгеге дейін 5,1%-ға, жеке тұлғалардың депозиттері 1479,8 млрд. теңгеге дейін 1,7% ұлғайды.

2008 жылғы наурызда ұлттық валютадағы депозиттер 2699 млрд. теңгеге дейін 3,6%-ға, шетел валютасындағы депозиттер – 1419,8 млрд. теңгеге дейін 4,2%-ға өсті. Нәтижесінде, теңгедегі депозиттердің үлес салмағы 65,7%-дан 65,5%-ға дейін төмендеді.

Халықтың (резидент еместерді қоса алғанда) банктердегі салымдары бір айда 1499,9 млрд. теңгеге дейін 1,7% (2007 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда – 3,6%) ұлғайды. 2008 жылғы наурызда халықтың салымдары құрылымында теңгедегі депозиттер 938,4 млрд. теңгеге дейін 3,6% артты, ал шетел валютасындағы депозиттер 561,5 млрд. теңгеге дейін 1,2% төмендеді. Нәтижесінде, теңгелік депозиттердің үлес салмағы 61,5%-дан 62,6%-ға дейін артты.

2008 жылғы наурызда банктік емес заңды тұлғалардың теңгедегі мерзімді депозиттері бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 6,7% (2008 жылғы ақпанда – 5,5%), ал жеке тұлғалардың депозиттері бойынша – 11,4% (11,7%) болды.

7. Кредит нарығы. Банктердің экономикаға кредиттері бойынша негізгі борыштың жалпы көлемі 2008 жылғы ақпанмен салыстырғанда 2008 жылғы наурызда 0,2% (2007 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда 0,03% төмендеуі) көтеріліп, 7255,8 млрд. теңгені құрады.

Ұлттық валютадағы кредиттер бір айда 1,3% көтеріліп, 4168,3 млрд. теңгені, ал шетел валютасындағы кредиттер 1,2% төмендеп, 3087,6 млрд. теңгені құрады. Нәтижесінде теңгедегі кредиттердің үлес салмағы 2008 жылғы ақпанмен салыстырғанда 56,8%-дан 57,4%-ға дейін көтерілді.

Ұзақ мерзімді кредиттер 5859,8 млрд. теңгені құрап, 0,4%-ға артты, ал қысқа мерзімді кредиттер 1396 млрд. теңгені құрап, 0,4%-ға азайды. Нәтижесінде ұзақ мерзімді кредиттердің үлес салмағы 2008 жылғы ақпанмен салыстырғанда 80,6%-дан 80,8%-ға дейін өсті.

Заңды тұлғаларға берілген кредиттер наурызда 0,6%-ға өсті және 4725,9 млрд. теңгені құрады, ал жеке тұлғаларға берілген кредиттер 2529,9 млрд. теңгені құрап, 0,5%-ға азайды. Нәтижесінде жеке тұлғаларға берілген кредиттердің үлес салмағы бір ай ішінде 35,1%-дан 34,9%-ға дейін азайды.

Банктердің шағын кәсіпкерлік субъектілеріне берілген кредиттері наурызда ақпанмен салыстырғанда 0,6%-ға (2007 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда 1,1% азайды) 1488,4 млрд. теңгеге дейін артты, бұл экономикаға кредиттің жалпы көлемінің 20,5% құрайды.

Салалық бөлуде экономиканың сауда (21,2%), құрылыс (17,6%), өнеркәсіп (9,8%) және ауыл шаруашылығы (3,3%) сияқты салалары неғұрлым белсенді кредиттелді.

2008 жылғы наурызда жеке тұлғаларға ұлттық валютада берілген кредиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы - 19,3%-дан 18,1%-ға дейін төмендеді, ал заңды тұлғаларға кредиттер бойынша өзгерген жоқ және 15,9% құрады.

8. Ұлттық Банктің жылдық есебін мақұлдау туралы. 2008 жылғы 24 сәуірде ел Президенті Ұлттық Банктің 2007 жылғы жылдық есебін тыңдады. Президент тұтастай алғанда Ұлттық Банктің 2007 жылғы жұмысын оң бағалады және есебін мақұлдады. Ұлттық Банкке, Үкіметке, Қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын реттеу мен қадағалау агенттігіне және Алматы қаласының өңірлік қаржы орталығының қызметін реттеу агенттігіне есеп нәтижелері бойынша инфляцияны төмендету, қаржы секторының жұмысын жақсарту және т.б. бойынша бірқатар тапсырмалар берілді. Қазіргі кезде Мәжіліс хаттамасы қол қою сатысынан өтуде.

9. Қаржыландыру құралдарын кеңейту туралы. 2008 жылғы 12 мамырда Ұлттық Банктің ақша-кредит саясаты жөніндегі техникалық комитетінің кезекті отырысы өткізілді. Отырыс нәтижелері бойынша ҚРҰБ қайта қаржыландыру операциялары бойынша қамтамасыз етуге қабылдау үшін жарамды деп танылған активтер тізімін кеңейту туралы шешім қабылданды. Мәселен, кері РЕПО операцияларын жүргізу кезінде кепілмен қамтамасыз ету тізбесіне 2008 жылғы 1 мамырдағы жағдай бойынша бірқатар банктердің орналастырылған және айналыста жүрген борыштық облигациялары және «Қазақстан ипотекалық компаниясы» АҚ агенттік борыштық бағалы қағаздары кіргізілді.

10. Тәжірибе алмасу жөнінде Дөңгелек үстел өткізу туралы. 2008 жылғы 13 мамырда Астана қаласында Испания Банкі және Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі арасында өзекті проблемалар және тәжірибе алмасу жөнінде Дөңгелек үстел өткізілді. Дөңгелек үстел Испанияның Қазақстан Республикасындағы Елшілігінің бастамасы бойынша ұйымдастырылды. Жұмысқа Ұлттық Банктің және Қазақстан Республикасының бірқатар мемлекеттік органдарының, сондай-ақ Астанадағы Еуропалық Комиссияның, Испанияның ғылым саласындағы өкілдері, Испанияның Елшісі және Испанияның Қазақстан Республикасындағы Құрметті консулы қатысты. Испаниядағы және Қазақстандағы экономикалық даму және қаржы тұрақтылығы мәселелері талқыланды. Испания делегациясы Дөңгелек үстелдің жұмыс қорытындылары бойынша әлемдік капитал

нарықтарындағы дағдарыстық жағдайдың үдеуі жағдайында Ұлттық Банктің қаржы нарығындағы ахуалды тұрақтандыру жөніндегі қызметін оң деп бағалады. Сонымен қатар екіжақты ынтымақтастық шеңберінде қаржы жүйесінің тұрақтылығын қамтамасыз ету мәселелері жөніндегі жұмысты жалғастыру қажеттігін атап көрсетті.